

MORBIDITATEA NEUROLOGICĂ PRINTRE COPIII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Liliana Ciobanu, Ion Iliciuc, Mihai Moroșanu

Catedra Economie, management și psihopedagogie în medicină

Summary

Neurological morbidity among children in Republic of Moldova

Neurological disorders in children are a major problem. The prevalence of neurological morbidity in children in Republic of Moldova is 283.4 per 10000 populations in 2004, decreasing to 231.4 in 2008. The incidence of neurological morbidity in children in Republic of Moldova is 130.5 per 10000 population in 2004, decreasing to 83.7 in 2008. Children disability due to neurological diseases in Republic of Moldova decreased by 78% in 2008 versus 2004.

Organization of quality medical care for neurological children requires restructuring in order to improve their neurological health.

Rezumat

Patologia neurologică printre copiii reprezintă o problemă majoră. Prevalența morbidității neurologice la copiii în Republica Moldova constituie 283,4 la 10.000 populație în anul 2004, micșorându-se până la 231,4 – în anul 2008. Incidența morbidității neurologice la copiii în Republica Moldova constituie 130,5 la 10.000 populație în anul 2004, micșorându-se până la 83,7 – în anul 2008. Invaliditatea copiilor din cauza bolilor neurologice în Republica Moldova este în descreștere cu 78% în anul 2008 față de anul 2004.

Organizarea asistenței medicale neurologice de performanță copiilor necesită o restructurare în scopul ameliorării sănătății neurologice a copiilor.

Actualitatea temei

Sănătatea copiilor și adolescenților este una din prioritățile dezvoltării unei etnii, unei populații, unei societăți a unui stat. În RM a fost implementate și se implementează diferite programe și proiecte naționale și de ramură în scopul ameliorării sănătății reproductive. Obiectivele programelor naționale direcționate spre prevenirea și diagnosticarea precoce ale bolilor neurologice la copii prevedeau: activități de depistare precoce a factorilor de risc și patologiilor în timpul sarcinii la femei.

Dintre factorii organizaționali care negativ influențează sănătatea reproductivă putem menționa depistarea tardivă a complicațiilor în timpul sarcinii, imposibilitatea realizării investigațiilor complexe și a tratamentului adecvat femeii gravide din lipsa de echipament și medicamente efective. Patologiile neurologice la copii necesită un control sistematic și tratament efectiv pentru a preveni apariția diferitor complicații și cronizarea patologiilor.

Obiectivele lucrării

- Analiza morbidității neurologice la copii și dinamica ei;
- Analiza invalidității copiilor din cauza bolilor neurologice și dinamica ei;
- Analiza mortalității copiilor de vârstă timpurie din cauza bolilor neurologice.

Material și metode de cercetare

1. metoda istorică
2. metoda statistică de acumulare și prelucrare a informației
3. metoda analitică.

Rezultate și discuții

Sănătatea copiilor și adolescenților este una din prioritățile dezvoltării unei etnii, unei populații, unei societăți a unui stat. Măsurile întreprinse în direcția păstrării și îmbunătățirii sănătății copiilor necesită a fi complexe, individualizate, prioritare vârstelor mici, continue și

eficiente.

În R.M. a fost implementate și se implementează diferite programe și proiecte naționale și de ramură în scopul ameliorării sănătății reproductive, perfecționării măsurilor de planificare a familiei, micșorării morbidității a diferitor patologii printre femeile de vârstă fertilă, printre gravide, printre mame și copii, reduceri mortalității infantile și materne.

Obiectivele programelor naționale direcționate spre prevenirea și diagnosticarea precoce ale bolilor neurologice la copii prevedeau: activități de depistare precoce a factorilor de risc și patologiilor în timpul sarcinii la femei, indicarea unui tratament profilactic antenatal și postnatal, implementarea tehnologiilor de performanță în diagnosticarea patologiilor neurologice la etapa intrauterină de dezvoltare a fătului.

Investigațiile științifice au demonstrat că există o strânsă corelație între starea sănătății generale a populației și funcția reproductivă a femeilor. Axioma „numai o mamă sănătoasă poate naște un copil sănătos și numai un copil sănătos poate deveni o mamă sănătoasă este o legitate de dezvoltare a unei populații unei societăți”.

Însă în realitate observăm un nivel scăzut al sănătății copiilor, ca rezultat a nivelului scăzut al sănătății reproductive.

Dintre factorii organizaționali care negativ influențează sănătatea reproductivă putem menționa depistarea tardivă a complicațiilor în timpul sarcinii, imposibilitatea realizării investigațiilor complexe și a tratamentului adecvat femeii gravide din lipsa de echipament și medicamente efective, lipsa continuității și succesivității dintre consultațiile pentru femei și staționarul maternităților în supravegherea femeilor.

Mai dezavantajate la accesul femeilor la asistență în timpul sarcinii sânt cele din localitățile rurale, cu studii secundare, cu două sau mai multe nașteri.

Unele cercetări științifice au demonstrat că 6 din 10 femei gravide au suferit de maladii extragenitale, fiecare a doua femeie gravidă suferă de anemie, fiecare a 3 – ea suferă de infecție cronică ale sistemului urogenital, fiecare a 4 femeie suferă de maladii cardiovasculare și digestive.

Criza economică a țării negativ se reflectă asupra stării de sănătate, dezvoltării fizice și mintale ale copiilor.

Cauzele apariției și dezvoltării afecțiunilor neurologice la copii pot fi traumele la naștere, precum și factorii mediului extern pe parcursul vieții, cum ar fi contuziile craniene, stresurile, suprasolicitări ale sistemului nervos.

Patologiile neurologice la copii necesită un control sistematic și tratament efectiv pentru a preveni apariția diferitor complicații și cronizarea patologiilor.

Organizarea asistenței medicale copiilor cu afecțiuni neurologice este una din premisele principale în profilaxia patologiilor neurologice la copii. Un diagnostic corect și tratament efectiv îl pot organiza și asista specialiștii în domeniu – neurologii pediatri. Nucleu organizării asistenței medicale copiilor cu afecțiuni neurologice trebuie să devină oficiul (cabinetul) medicului neurolog pediatru, înzestrat cu tehnologii contemporane de diagnosticare deschis în centrele medicale zonale și municipale. Pe lângă funcțiile de diagnostic și tratament, cabinetele respective ar putea analiza situația asistenței medicale neurologice copiilor, analiza epidemiologică a răspândirii factorilor de risc și patologiilor neurologice printre copii din teritoriu.

Depistarea precoce a patologiilor neurologice, tratamentul minim invaziv, aplicarea procedurilor radiologice de intervenție sânt doar unele din obiectivele de perspectivă a acestor cabinete.

În cercetarea științifică efectuată ne-am propus o analiză a răspândirii patologiilor neurologice printre copii, a urmărilor acestor patologii în ultimii 5 ani. (2004-2008).

Mortalitatea copiilor în vârstă de până la 5 ani (din cauza patologiilor neurologice) a scăzut de la 0,5 la 1000 copii născuți vii în anul 2004 până la 0,2 în anul 2007- 2008 sau cu 60% față de anul 2004, fapt ce denotă un nivel de asistență medicală neurologică copiilor mult mai efectivă (vezi tab. 2, tab. 4.).

Tab. 1. Morbiditatea neurologică la copii (0 – 17 ani 11 luni 29 zile)

Nr.	Indicatorii statistici	Localitate a	2004	2005	2006	2007	2008
1.	Prevalența morbidității neurologice la copii (la 10.000 populație)	RM	283,4	272,9	262,5	265,3	231,4
		Municipii	359,6	378,7	349,6	302,8	353,5
		Raioane	283,1	272,9	238,5	254,4	198,2
2.	Incidența morbidității neurologice la copii (la 10.000 populație)	RM	130,5	118,8	112,1	108,1	83,7
		Municipii	210,6	195,9	187,9	151,4	205,6
		Raioane	109,1	97,9	91,2	95,7	50,6

Prevalența morbidității populației cu patologii neurologice la copii în R.M. are o dinamică pozitivă, de scădere de la 283,4 la 10.000 populație în anul 2004 până la 231,4 în anul 2008, sau o scădere cu 18,4% în anul 2008 față de anul 2004. Printre populația urbană acest indice a scăzut doar cu 1,7% în anul 2008 față de anul 2004, de la 359,6 la 10.000 populație în anul 2004 până la 353,5 în anul 2008, observându-se o creștere cu 5,3% în anul 2005 (vezi tab. 1; tab. 3).

Printre populația rurală, indicatorul respectiv are o scădere cu 30,0% în anul 2008 față de anul 2004, sau de la 283,1 la 10.000 populație în 2004 până la 198,2 în anul 2008 (vezi tab. 1; tab. 3).

Incidența morbidității populației cu afecțiuni neurologice la copii pe parcursul anilor de studii (2004-2008) are de asemenea tendința de scădere de la 130,5 la 10.000 populație în anul 2004 până la 83,7 – în anul 2008 sau cu 33,9% pe R.M., printre populația urbană având o scădere de 2,4% în anul 2008 față de anul 2004, iar printre populația rurală cu 53,6% în anul 2008, față de anul 2004 (vezi tab. 1; tab. 3).

Tab. 3. Dinamica morbidității neurologice la copii (0 – 17 ani 11 luni 29 zile) (%)

Nr.	Indicatorii statistici	Localitate a	2004	2005	2006	2007	2008
1.	Prevalența morbidității neurologice la copii (la 10.000 populație)	RM	100	96,3	92,6	93,6	81,6
		Municipii	100	105,3	97,2	84,2	98,3
		Raioane	100	96,4	84,2	89,9	70,0
2.	Incidența morbidității neurologice la copii (la 10.000 populație)	RM	100	91,0	85,9	82,8	64,1
		Municipii	100	93,0	89,2	71,9	97,9
		Raioane	100	89,7	83,6	87,7	46,4

Aceste rezultate pot presupune o asigurare mai bună a populației urbane cu servicii medicale ale neurologilor pediatri, decât a populației rurale. Asupra acestor indicatori putea influența și procesele demografice – exodul populației de la sate la orașe și peste hotarele țării.

Drept rezultat a eficacității asistenței medicale neurologice la copii poate servi și analiza invalidizării copiilor din cauza patologiilor neurologice.

Dacă în anul 2004 din fiecare 1000 copii erau recunoscuți în R.M. invalizi din cauza afecțiunilor neurologice 17,7, în anul 2005 – 18,1, apoi în anii 2006-2008 s-a înregistrat o scădere bruscă mai mult de 4 ori, până la 4,0 la 1000 copii în anul 2006, 4,2 – în anul 2007 și 3,9 în anul 2008 (vezi tab. 2; tab. 4).

Tab. 2. Mortalitatea și invaliditatea copiilor din cauza bolilor neurologice

Nr	Indicatorii statistici	Localitatea	2004	2005	2006	2007	2008
1.	Mortalitatea copiilor din cauza bolilor neurologice (0 – 4 ani 11 luni 29 zile) (la 1000 copii născuți vii)	RM	0,5	0,3	0,4	0,2	0,2
2.	Invaliditatea copiilor din cauza bolilor neurologice (la 1000 copii de vârsta respectivă) (0 – 17 ani 11 luni 29 zile)	RM	17,1	18,1	4,0	4,2	3,9
		Municipii	16,2	17,7	3,6	3,6	3,4
		Raioane	18,1	18,2	4,1	4,4	4,0
3.	Invaliditatea primară a populației din cauza bolilor neurologice (100.000 populație)	RM	8,6	9,0	9,2	10,1	9,9
		Municipii	13,4	13,9	11,1	11,2	12,1
		Raioane	9,6	9,4	8,6	9,7	9,3

Acest indicator printre copiii din municipii constituie 16,2 la 1000 copii în anul 2004, 17,7 – în anul 2005; 3,6 – în anii 2006-2007 și 3,4 în anul 2008; pe când printre copii din raioane el constituia 18,1 la 1000 copii în anul 2004; 18,2 – în anul 2005; 4,1 – în anul 2006; 4,4 în anul 2007; și 4,0 în anul 2008 (vezi tab. 2; tab. 4).

Tab. 4. Dinamica mortalității și invalidității copiilor din cauza bolilor neurologice (%)

Nr	Indicatorii statistici	Localitatea	2004	2005	2006	2007	2008
1.	Mortalitatea copiilor din cauza bolilor neurologice (0 – 4 ani 11 luni 29 zile) (la 1000 copii născuți vii)	RM	100	60,0	80,0	40,0	40,0
2.	Invaliditatea copiilor din cauza bolilor neurologice (la 1000 copii de vârsta respectivă) (0 – 17 ani 11 luni 29 zile)	RM	100	102,2	82,6	23,7	22,0
		Municipii	100	109,3	22,2	22,2	21,0
		Raioane	100	100,6	22,6	24,3	22,1

Dinamica invalidității copiilor din cauza bolilor neurologice pe perioada studiată este pozitivă. Gradul de invaliditate a copiilor cu patologia respectivă s-a micșorat în toate trei totalități statistice studiate în anii 2007-2008 cu aproximativ 80,0% față de anul 2004.

Deci în cele 3 totalități statistice indicele invalidității la copii din cauza patologiilor neurologice a scăzut peste 4 ori.

Pentru comparație s-a analizat indicele invalidității primare din cauza afecțiunilor neurologice a întregii populații.

Analiza acestui fenomen a demonstrat pe teritoriul R.M. o creștere de la 8,6 la 100.000 locuitori în anul 2004, până la 10,1 în anul 2007 și 9,9 în anul 2008; când printre populația municipiului s-a înregistrat o scădere de la 13,9 la 100.000 locuitori în anul 2004, până la 12,1 în anul 2008, iar printre populația rurală scăderea a fost de la 9,6 în anul 2004 până la 9,3 în anul

2008.

Dacă am aduce la un numitor comun calculele – la 100.000 copii (ca și calculele la maturi) atunci invaliditatea printre copii de vârstă până la 17 ani 11 luni, 29 zile ar fi de 100 ori mai mare decât la maturi și raportul acestor indicatori ar fi de sute și zeci de ori mai mare.

În concluzie putem menționa că patologiile neurologice pentru copii prezintă o problemă majoră, care pot fi cauza invalidității copiilor și mortalității la vârste timpurii.

Bibliografie

1. Anuarele Centrului de Management în Sănătate, anii 2004-2008.
2. Tintiuc D., Grosu Iu. Sănătate Publică și Management. CEP „Medicina”, Chișinău, 2007, 896 p.
3. Sănătate Publică și Management. Sub. red. prof. E. Popușoi. Chișinău, 2002, 720 p.

EXIGENȚE PSIHOLOGICE ȘI SOCIALE ÎN EXERCITAREA FUNCȚIEI DE PROFESOR UNIVERSITAR

Iuliana Fornea

Catedra Economie, management și psihopedagogie în medicină

Summary

Psychological and social demands of university professor

Higher education faces challenges and social changes that impose requirements to academics, thus forming a positive image is required by the demands of higher education development in the European context.

Professor ideal image is composed of three main factors of personality: intelligent teacher, professional skills and his emotional stability.

Through research we determined that the work experience fosters a positive image of the personality of Professor. We established that there is strong correlation in the experimental group 4 (5), with seniority (at 25 years and more) with the following features of the teacher's personality: strength, organization, courtesy, dignity and personal initiative.

Rezumat

Învățământul superior se confruntă cu o serie de provocări și schimbări sociale, ce impun anumite cerințe față de *cadrele didactice universitare* (CDU), de aceea formarea imaginii pozitive a acestora este impusă de exigențele dezvoltării învățământului superior în contextul european.

Imaginea ideală a profesorului universitar este formată din trei factori principali ai personalității: inteligența profesorului; măiestria profesională și stabilitatea emoțională a acestuia.

Prin cercetare am stabilit că experiența de muncă favorizează imaginea pozitivă a personalității profesorului universitar. Am stabilit că există corelație puternică la grupul experimental 4 (5), ce au vechimea în muncă (de la 25 ani și mai mult), cu următoarele trăsături ale personalității profesorului: rezistență, organizare, amabilitate, demnitate și inițiativă personală.

Actualitatea temei

Învățământul superior se confruntă cu o serie de provocări și schimbări sociale, ce impun anumite cerințe față de *cadrele didactice universitare* (CDU), de aceea formarea imaginii pozitive a acestora este impusă de exigențele dezvoltării învățământului superior în contextul european.

Funcția de profesor este o profesiune nobile, de mare însemnătate și responsabilitate